

REFERENCES

1. *Huziy N.V.* Pedagogichnyy profesionalizm : istoryko-metodolohichni ta teoretychni aspekty : [monohrafiya] / N.V. Huziy. — K. : NPU imeni M.P. Drahomanova, 2004. — 243 s.
2. *Kashapov M.M.* Psykholohyya pedahohycheskoho myshlenyya : [monohrafiya] / M. M. Kashapov. — SPb. : Aleteya, 2000. — 463 s.
3. *Lavrinenko O.A.* Pedagogichna maysternist' v istoryko-pedahohichnomu vymiri : teoriya, praktyka, postup : [monohrafiya] / Oleksandr Lavrinenko. — K. : Bohdanova A.M., 2009. — 328 s.
3. Navchannya u pochatkoviy shkoli yak tsilisnyy tvorchyy protses : teoriya i praktyka / za red. V.I. Bondarya ; [upor. O.Ya. Mytnyk]. — K. : Pochatkova shkola, 2011. — 384 s.
4. *Markova A.K.* Psykholohyya truda uchytelya / A.K. Markova. — M. : Prosveshchene, 1994. — 192 s.
5. *Savchenko O.Ya.* Uminnya vchytysya yak klyuchova kompetentnist' / O.Ya. Savchenko // Kompensovana osvita : vid teoriyyi do praktyky : sb.nauk.stat. — K. : Aleyady, 2005. — S. 4—20.
6. *Semychenko V.A.* Psykholohyya lychnosti / V.A. Semychenko. — K. : Vydavets' Eshke O.M., 2001. — 427 s.

Рецензент — доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України М.Б. Євтух

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва

УДК 378.036

Ю.М. Котенева,

здобувач кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Котенева Ю.М.,

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

У статті висвітлено сучасний стан наукового обґрунтування змісту понять «професійна компетентність» та «професіоналізм» як складових професійної кар'єри майбутнього вчителя. Спираючись на аналіз існуючих досліджень щодо професійної компетентності майбутніх вчителів, автор виокремлює наступні компоненти: мотиваційно-вольовий, функціональний і рефлексивний. Представлено показники професіоналізму майбутнього вчителя: професійна продуктивність, професійна ідентичність, професійна зрілість, а також подано характеристики професіоналізму майбутнього вчителя як компонента його професійної кар'єри.

Ключові слова: професіоналізм, професійна компетентність, професійна кар'єра.

Koteneva Ju.N.,

PROFESSIONALISM OF THE FUTURE TEACHER AS COMPONENT OF HIS PROFESSIONAL CAREER

The article highlights current state of scientific substantiation of the concept "professional competence" and "professionalism" as components of the professional career of a future teacher. Based on the analysis of existing research on the professional competence of future teachers the author distinguishes the following components: motivational and volitional, functional and reflective. It presents indicators of future teacher's professionalism: professional performance, professional identity, professional maturity as well as characteristics of professionalism presented as a component of future teacher's professional career.

Key words: professionalism, professional competence, professional career.

Котенева Ю.Н.,

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ БУДУЩОГО УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ КАР'ЄРИ

В статті освіщено сучасне становище наукового обґрунтування змісту понять «професійна компетентність» та «професіоналізм» як складових професійної кар'єри вчителя. Проведений аналіз існуючих досліджень по професійній компетентності майбутніх учителів дозволив автору виділити наступні компоненти такої

компетентности: мотивационно-волевой, функциональный и рефлексивный. Представлены показатели профессионализма учителя: профессиональная производительность, профессиональная идентичность, профессиональная зрелость, а также характеристики профессионализма учителя как компонента его профессиональной карьеры.

Ключевые слова: профессионализм, профессиональная компетентность, профессиональная карьера.

Система української освіти на сучасному етапі розвитку суспільства перетерплює істотні зміни, зв'язані з перетворенням культурно-історичного розвитку. Але які б реформи не проходили в системі освіти, у підсумку вони, так чи інакше, замикаються на конкретному виконавці — майбутньому вчителі, адже педагог є основною фігурою при реалізації на практиці основних нововведень. Тому для успішного введення в практику освітніх інновацій, для реалізації поставлених перед ним завдань в нових умовах педагог повинен мати необхідний рівень професійної компетентності, професіоналізму, які є складовими його професійної кар'єри.

Метою статті визначено наступне: розглянути професіоналізм майбутнього вчителя як складову його професійної кар'єри.

Теорії розвитку професійної освіти розроблялися Н. Александровою, С. Батишевим, В. Краєвським, А. Новіковим, М. Пряніжниковим, В. Сопіним, Н. Суртаєвою й ін. Проблема професійної кар'єри, поставлена зарубіжними авторами (Т. Парсонс, Д. Сьюпер, Д. Холланд), одержала розвиток у роботах вітчизняних дослідників. К. Абульханова-Славська, В. Белоліпецький, А. Деміна, В. Ігнатів, Ф. Ісмагілова, Є. Клімов, А. Маркова, С. Осіпов, А. Понеділков обґрунтовують теоретичні передумови дослідження кар'єри в рамках процесного, статусного, ціннісного підходів. О. Кібанов визначає зміст цілей кар'єри.

Питання професіоналізму і професійної компетентності, як складової професійної кар'єри, останнім часом стали предметом уваги Є. Клімова, А. Марковой, Л. Мітіной, М. Пряніжнікова, Ю. Поваренкова. Але в більшості випадків дослідники обмежуються вивченням набору професійно важливих якостей, їхнього формування і оцінки. Залишається не цілком ясним, що означає людина як професіонал, як суб'єкт професійної діяльності та професійної кар'єри. Найчастіше ототожнюються поняття професіоналізму, і професійної компетентності і професійної кар'єри, у тому числі і кар'єри вчителя. Розгляду цього питання присвячена дана стаття.

Розглядаючи професійну кар'єру майбутнього вчителя як багатокомпонентну систему ми виходимо з того, що професійна компетентність та професіоналізм є невід'ємними компонентами означеної системи, оскільки саме компетентна особистість — професіонал може здобути професійного акме у своєму фаховому зростанні. У контексті нашого дослідження важливе значення має

той факт, що майбутній учитель мусить постійно зростати в професійному плані, підвищувати свою компетентність, професіоналізм для запобігання одноманітності своєї праці, активно виробляти та втілювати новітні методи у педагогічну практику, бути педагогом-психологом, орієнтуватися в сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти для успішного здійснення своєї професійної кар'єри.

Під *професіоналізмом* майбутнього вчителя нами розуміється особлива властивість систематично, ефективно і надійно виконувати складну діяльність у найрізноманітніших умовах. У понятті «професіоналізм» відбивається така ступінь оволодіння людиною психологічною структурою професійної діяльності, що відповідає існуючим у суспільстві професійним стандартам і об'єктивним вимогам. Для досягнення професіоналізму майбутньому вчителю необхідно сформулювати відповідні здібності, бажання і характер, готовність постійно вчитись і удосконалювати свою майстерність. Поняття професіоналізму не обмежується лише характеристиками професійної майстерності, це і особливий світогляд людини.

Складовою професіоналізму майбутнього вчителя є професійна компетентність. Сучасні підходи й трактування професійної компетентності досить різні. Визначення професійної компетентності у закордонній літературі як «поглибленого знання», «стану адекватного виконання завдання», «здатності до актуального виконання діяльності» (Britell G.K., Jueger R.M., Blank W.E.) не повною мірою конкретизують зміст поняття. Професійна компетентність вітчизняними вченими вживається для вираження високого рівня кваліфікації і професіоналізму, та розглядається як характеристика якості підготовки фахівця, потенціалу майбутньої професійної кар'єри. У педагогіці дану категорію розглядають або як похідний компонент від «загальнокультурної компетентності» (М. Рожевий, Є. Бондаревська), або як «рівень освіченості фахівця» (Б. Гершунський). Якщо спробувати визначити місце компетентності серед рівнів професійної майстерності фахівця, то вона перебуває між ретельністю й досконалістю.

Співвідносячи професіоналізм із різними аспектами майбутньої професійної кар'єри, А. Маркова виділяє чотири *види професійної компетентності* як складові професійної кар'єри [7]:

спеціальну, соціальну, особистісну та індивідуальну, розгляне їх докладніше.

1. Спеціальна, або діяльнісна профкомпетентність характеризує володіння діяльністю на високому професійному рівні і включає не тільки наявність спеціальних знань, але і уміння застосувати їх на практиці.

2. Соціальна профкомпетентність характеризує володіння способами спільної професійної діяльності й співробітництва, прийнятими в професійному співтоваристві прийомами професійного спілкування.

3. Особистісна профкомпетентність характеризує володіння способами самовираження і саморозвитку, засобами протистояння професійній деформації. Сюди ж відносять здатність фахівця планувати свою професійну кар'єру.

4. Індивідуальна профкомпетентність характеризує володіння прийомами саморегуляції, готовність до професійного росту, зростання по сходинках професійної кар'єри, наявність стійкої професійної мотивації.

Як одну з найважливіших складових профкомпетентності А. Маркова називає здатність самостійно здобувати нові знання і уміння, а також використовувати їх у практичній діяльності, та майбутньому професійно-кар'єрному зростанні [7].

Аналіз сучасних досліджень професійної компетентності дозволив розглянути поняття щодо майбутнього вчителя. Компетентність сучасного вчителя полягає в динамічності та мобільності комплексу його професійних знань і вмінь, у тому, що знання компетентної людини оперативні та мобільні, вони постійно оновлюються разом із вміннями. Професійна компетентність майбутнього вчителя, як складова його професійної кар'єри, уявляється нам як якісна, багатofакторна характеристика особистості фахівця, що включає систему науково-теоретичних знань, у предметній та психолого-педагогічній галузях та інтегративні показники його культури й особистості.

Аналіз існуючих досліджень з питань професійної компетентності майбутніх вчителів дозволив виділити наступні **компоненти**: мотиваційно-вольовий, функціональний і рефлексивний.

Мотиваційно-вольовий компонент містить у собі: мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки та стимулює творчий прояв особистості в професії; припускає наявність інтересу до майбутньої професійної діяльності, професійної кар'єри.

Функціональний проявляється у вигляді знань про способи майбутньої педагогічної діяльності, які необхідні учителю для проектування й реалізації своєї професійної кар'єри.

Рефлексивний проявляється в умінні свідомо контролювати результати своєї діяльності й рівень власного професійного розвитку, особистісних досягнень; сформованість таких якостей

і властивостей, як креативність, ініціативність, націленість на співробітництво, співтворчість, схильність до самоаналізу. Рефлексивний компонент є регулятором особистісних досягнень, пошуку особистісних змістів у спілкуванні, самоврядування, а також побудником самопізнання, професійного росту, удосконалювання професійної майстерності й формування індивідуального стилю роботи, необхідного для професійно-кар'єрного зростання.

Зазначені характеристики професійної компетентності педагога не можна розглядати ізольовано, оскільки вони носять інтегративний, цілісний характер, є продуктом професійної підготовки в цілому. Професійна компетентність формується на стадії професійної підготовки фахівця в період навчання в педагогічному ВНЗ, тому розглядається як процес формування основ (передумов) професійної компетентності майбутнього вчителя, необхідної для майбутнього професійного зростання, формування уявлень про професійну кар'єру у студентському віці та майбутньої їх реалізації у дорослому професійному житті.

Наступним складником професійної кар'єри майбутнього вчителя є його *професіоналізм* — більш широке поняття, ніж професійна компетентність. Професіонал не тільки знає, як працювати, але й уміє свої професійні знання реалізовувати.

Особистість професіонала, яка закінчила навчання і адаптацію до практичної діяльності, варто розглядати як професійно обумовлену. У психологічній літературі мають місце різні погляди на властивості особистості професіонала. Є. Зеєр у структурі особистості професіонала виділяє чотири підструктури:

- 1) підструктуру професійно-значимих психофізіологічних властивостей;
- 2) підструктуру професійно-важливих якостей;
- 3) підструктуру професійної компетентності;
- 4) підструктуру професійної спрямованості [4].

Це дозволяє припустити, що в процесі становлення професіоналізму у майбутнього вчителя формується особливий, «професійний», тип особистості, який відрізняється від особистості людини не професіонала.

Ми повністю згодні з Є. Клімовим, який розглядає професіоналізм як високий рівень знань, умінь і результатів людини в даній області діяльності, тому не зводимо його до сукупності ознак. По нашому розумінню, професіоналізм майбутнього вчителя, як складова його професійної кар'єри, являє собою систему певним чином організованих компонентів [5].

Це дозволяє нам розглянути професіоналізм майбутнього вчителя як складову його професійної кар'єри у вигляді вершини піраміди, у основі

якої лежать професійні знання, на них «надбудується» професійний досвід та професійна компетентність.

Показники професіоналізму, на основі яких можна судити про його рівень, можуть бути двох видів — об'єктивні та суб'єктивні [3]. До об'єктивних критеріїв входять показники результативності діяльності (продуктивність). До суб'єктивних критеріїв оцінки рівня професіоналізму сучасні вчені включають:

- а) професійно важливі якості; професійні знання, уміння і навички;
- б) професійну мотивацію;
- в) професійну самооцінку і рівень домагань;
- г) здатності до саморегуляції;
- д) особливості професійної взаємодії, а також ті, що відбивають специфіку професії вчителя [2, 3].

Спираючись на позиції суб'єктного підходу та на виділені Ю. Поваренковим [12] узагальнені критерії щодо активної ролі особистості в процесі професіоналізації, виділімо *показники професіоналізму майбутнього вчителя, як складової його професійної кар'єри*.

1. Показники професійної продуктивності характеризують рівень професіоналізму майбутнього вчителя і ступінь відповідності соціально-професійним вимогам.

2. Показники професійної ідентичності характеризують значимість для майбутнього вчителя обраної професії і професійної діяльності як засобу задоволення особистих потреб і розвитку свого індивідуального ресурсу. Оцінюються на основі суб'єктивних показників, таких як задоволеність працею, професією, професійною кар'єрою, собою. Ми вважаємо, що професійна ідентифікація майбутнього вчителя із професією відбувається шляхом співвіднесення інтеріоризованих моделей професії й майбутньої професійної діяльності із професійною Я-концепцією. Професійна Я-концепція включає уявлення про себе як члена педагогічного співтовариства, носія педагогічної культури, у тому числі певних педагогічних норм, правил, традицій, а також уявлень про професійно важливі якості, необхідні майбутньому вчителю.

3. Показники професійної зрілості свідчать про вміння майбутнього вчителя співвідносити свої професійно-педагогічні можливості і потреби із професійними вимогами до нього. Це професійно-педагогічна самооцінка, рівень домагань, здатність до саморегуляції тощо. Показники професійної зрілості виражаються в самооцінці рівня професійної вмілості (сформованості вмінь і навичок) і рівня професійної компетентності (системи знань), в оцінці своїх особистісних якостей у співвіднесенні з ідеальним образом професійної Я-концепції («Я-ідеальне»).

Професіоналізм, розглянутий з позицій системного підходу, являє собою не статичний (незмінний), а динамічний (що безупинно змінюється)

стан людини. У процесі оволодіння професійною роллю професійно-важливі якості (ПВЯ) суб'єкта праці розвиваються, складаються прийоми їх компенсації, діяльність здобуває якісно нові характеристики [10]. Міняється «питома вага» окремих ПВЯ по мірі переходу від нижнього рівня професійної успішності до більш високого [3].

Сучасні дослідники виділяють наступні *стадії розвитку професіоналізму*:

а) стадія допрофесіоналізму, коли людина вже працює, але не має повний набір якостей професіонала, тому й результативність його діяльності недостатньо висока;

б) стадія власне професіоналізму, коли людина стає професіоналом, демонструє стабільно високі результати; ця стадія містить у собі сукупність послідовно змінюваних фаз, кожна з яких характеризується показниками, що відповідають вимогам певних внутрішніх і зовнішніх критеріїв;

в) стадія суперпрофесіоналізму, що відповідає наближенню до «акме» — вершини професійних досягнень;

г) стадія «післяпрофесіоналізму» (людина може виявитися «професіоналом у минулому», «екс-професіоналом», а може бути порадиником, вчителем, наставником для інших фахівців).

Оскільки означені стадії розвитку професіоналізму співвідносяться з етапами здійснення професійної кар'єри фахівця, вони повинні враховуватися у процесі її формування в студентському віці при навчанні студентів проектувати своє професійне майбутнє.

Аналіз професіоналізму як складової професійної кар'єри дозволив нам припустити, що відбувається зміна самої структури професіоналізму та професійної кар'єри, включаючи зміну складу елементів, утворюючих систему, і зв'язків між ними. Цей *процес змін* протікає в часі та має конкретні *фази*.

Фаза екстенсивного розвитку професійної кар'єри. Під час цієї фази особистість накопичує нові знання, формує нові вміння й навички, для їх реалізації залучаються додаткові ПВЯ. Відбувається включення додаткових елементів у структуру професіоналізму, але зв'язки між новими елементами — нечисленні й слабкі. Професійна діяльність на цьому етапі розвитку характеризується нестійкістю характеристик (результативності, мотивації, задоволеності), коливальними процесами.

Фаза інтенсивного розвитку. Формуються навички професійної діяльності. Відбувається своєрідна «фільтрація». Відбраковуються те що, не є необхідним для забезпечення професійної діяльності, а елементи, значимі для діяльності на даному етапі розвитку, включаються в загальну структуру. Означена фаза розвитку професійної кар'єри та професіоналізму характеризується не тільки ростом числа складових її елементів, але

й збільшенням числа (і міцності) зв'язків між ними. Відбуваються якісні зміни характеристик професійної діяльності, а також глибинні зміни й самого професіонала (як суб'єкта праці й особистості). Професійна діяльність здобуває стабільний характер. У фахівця формується стійка професійна самооцінка, професійна самосвідомість. Відбувається індивідуалізація його праці, вигострюються власні тільки йому професійні прийоми.

Фаза стагнації. Для даного етапу характерно подальше «нагромадження» так званих «деструктивних» елементів професіоналізму. Як правило, «деструктивні» елементи є наслідком негативного досвіду (власного і узагальненого), що відбиває реалії конкретних професійних ситуацій. Особистість не усвідомлює необхідності зв'язків між елементами. При стагнації в структурі професійної кар'єри та професіоналізму зберігаються лише старі зв'язки, частина з яких починає розриватися через відсутність потреби в їх актуалізації. При відсутності прагнення суб'єкта до професійного розвитку (і відсутності активності в цьому напрямку) процес розриву сформованих раніше зв'язків стає необоротним. Відповідно до відомого з теорії систем «постулату розвитку», тривале існування системи неможливо без її розвитку, тому вона деградує, руйнується. Таким чином, професіоналізм як система не може довгий час перебувати в стані застою; стагнація неминуче приводить до деградації професіоналізму як на рівні характеристик суб'єкта діяльності й особистості професіонала, так і на рівні показників діяльності, що впливає на професійну кар'єру.

Стадія деградації. Головною відмінною рисою професійної деградації (що розуміється як поступове виродження, розпад професіоналізму, рух назад) є скорочення числа елементів, що утворюють структуру системи професіоналізму, й розрив зв'язків між елементами. Відзначимо, що при професійно-кар'єрній деградації головна роль належить процесам, що відбуваються у внутрішнім середовищі «людини-професіонала», а його взаємодія із професійним середовищем має другорядний, підлеглий характер.

Уважаємо за необхідне підкреслити, що розвиток професіоналізму, процеси стагнації й деградації багато в чому залежать від самої людини, від її ставлення до себе й до Світу, до інших людей, від характеру використання наявних у нього ресурсів.

Таким чином, питання професіоналізму і професійної компетентності достатньо розглянуті у сучасній науковій літературі. Вони можуть розглядатися як складові професійної кар'єри майбутнього вчителя, тому що сприяють професійному зростанню особистості та становленню її професійної кар'єри.

Водночас, вони висувають перед системою професійної освіти проблему визначення шляхів соціально-психологічного регулювання й педагогічного забезпечення процесу формування в студентів вищих навчальних закладів уявлень про професійну кар'єру. Перспективами подальшої роботи є змістовне наповнення складових професійної кар'єри майбутнього вчителя, вивчення критеріїв та рівнів їх сформованості, визначення шляхів вдосконалення.

ДЖЕРЕЛА

1. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности / В.А. Бодров. — СПб. : Per Se, 2001. — 511 с.
2. Дружилов С.А. Становление профессионализма как процесс формирования концептуальной модели профессиональной деятельности / С.А. Дружилов // Журнал прикладной психологии. — 2004. — № 6. — С. 40–45.
3. Дружилов С.А. Психология профессионализма : интегративный подход / С.А. Дружилов // Вестник КрасГУ. — 2006. — № 8. — С. 170–176.
4. Зеер, Э.Ф. Психология профессий: Уч. пособие / Э.Ф. Зеер. — М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. — 336 с.
5. Климов Е.А. Пути в профессионализм: (психологический взгляд) / Е. А. Климов. — М. : Моск. психол.-соц. ин-т : Флинта, 2003. — 318 с.
6. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. — Воронеж : МОДЭК, 1996. — 400 с.
7. Маркова А.К. Психология труда учителя: Книга для учителя / А.К. Маркова. — М. : Просвещение, 1993. — 190 с.
8. Маркова А.К. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя / А.К. Маркова // Педагогика. — 1995. — № 6. — С. 55–63.
9. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. — М. : Знание, 1996. — 312 с.
10. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А.К. Маркова // Педагогика. — 1990. — № 8. — С. 57–68.
11. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал / Л.М. Митина. — М. : Дело, 1994. — 215 с.
12. Поваренков Ю. Психологическое содержание профессионального становления человека / Ю. Поваренков. — М. : Изд-во УРАО. — 2002. — 160 с.

REFERENCES

1. *Bodrov V.A.* Psiholohija professionalnoj pryhodnosti / V.A. Bodrov. — SPb. : Per Se, 2001. — 511 s.
2. *Druzhylov S.A.* Stanovlenye professionalizma kak process formirovaniya konceptualnoj modeli professionalnoj dejatel'nosti / S.A. Druzhylov // *Žurnal prykladnoj psihologii*. — 2004. — № 6. — S. 40–45.
3. *Druzhylov S.A.* Psiholohija professionalizma: yntehrativnyj podxod / S.A. Druzhylov // *Vestnyk KrasHU*. — 2006. — № 8. — S. 170–176.
4. *Zeer E.F.* Psiholohija professyj : Uč. posobyje / E.F. Zeer. — M. : Akademicheskiy Proekt; Ekaterinburh : Delovaja knyha, 2003. — 336 s.
5. *Klymov E.A.* Puty v professionalizm : (psihologičeskij vzhljad) / E.A. Klymov. — M. : Mosk. psihol.-soc. yn-t : Flynta, 2003. — 318 s.
6. *Klymov E.A.* Psiholohija professionala / E.A. Klymov. — Voronež : MODЭK, 1996. — 400 s.
7. *Markova A.K.* Psiholohija truda učytelja : Knyha dlja učytelja / A.K. Markova. — M. : Prosveščenyje, 1993. — 190 s.
8. *Markova A.K.* Psiholohičeskiye krytery y stupeny professionalizma učytelja / A.K. Markova // *Pedahohyka*. — 1995. — № 6. — S. 55–63.
9. *Markova A.K.* Psiholohija professionalizma / A.K. Markova. — M. : Znanye, 1996. — 312 s.
10. *Markova A.K.* Psiholohičeskij analiz professionaloj kompetentnosti učytelja / A.K. Markova // *Pedahohyka*. — 1990. — № 8. — S. 57–68.
11. *Mytyna L.M.* Učitel kak lyčnost y professional / L.M. Mytyna. — M. : Delo, 1994. — 215 s.
12. *Povarenkov Yu.* Psiholohičeskoe soderžanye professionalnogo stanovlenija čeloveka / Yu. Povarenkov. — M. : Yzd-vo URAO. — 2002. — 160 s.

Рецензент — доктор педагогічних наук, професор Н.М. Чернуха

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва

УДК 373.5.016:5 — 057.874

В.М. Лисицький,

здобувач кафедри педагогіки і психології Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти»

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПОТРЕБ УЧНІВ

Лисицький В.М.,

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПОТРЕБ УЧНІВ

У статті розглянуто можливості використання проектних технологій у навчально-виховному процесі, що розв'язують цілу низку виховних і розвивальних завдань: сприяють розвитку пізнавальної активності учнів у процесі навчання, формують вміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Метод проектів створює умови для самостійного отримання знань учнями з різних джерел; вироблення уміння користуватися ними для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалення навичок дослідницької діяльності під час роботи в групах; розвитку творчого мислення.

Ключові слова: проектна технологія, метод проектів, навчальний проект, пізнавальні навички, пізнавальна творча активність.

Lysytskyi V.M.,

USING DESIGN TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS COGNITIVE NEEDS

The article examines the possibilities of using design technology in the educational process, which solve a series of educational and developmental tasks: promote development of cognitive activity of students in the learning process, form abilities for self-construction of knowledge, navigation in the information environment. Project method creates conditions for self-interested gain of knowledge by students from